

N. Kobryn

THE UKRAINIAN MUSICAL CULTURE IN HALYCHYNA OF THE WORLD WAR I

The aim of paper is to study and to systematize data on the Ukrainian musical practice in Halychyna of the World War I period. Based on archival and printing documents the author analyses the music activities of the Ukrainian societies and some forms of concert life. There are examining data on the Ukrainian musicians of the different regions to associate with each other.

Key words: musical culture, musical societies, concerts.

© Н. Кобрин

Надійшла до редакції 14.09.2009

УДК 351.78 (477:=83/86) «XX»

**РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ ГАЛИЧИННИ В
СОЦІАЛЬНОМУ ЗАХИСТІ УКРАЇНСЬКОЇ
МОЛОДІ (20–30–ті роки ХХ сторіччя)****НЕСТОР ФЕДОРАК,**

аспірант Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника

У статті досліджується проблема діяльності українських громадських організацій із соціальної опіки над дітьми й молоддю в Галичині в 20-30-х роках ХХ ст., розкриваються форми, методи і засоби роботи таких організацій, підсумовується історичний досвід. Показується, що за складних історичних умов міжвоєнної доби перебування краю в складі Польщі цю функцію брали на себе й різного роду громадські інституції, бо владні структури не приділяли окресленій сфері належної уваги, проводили дискримінаційну політику проти українства.

Ключові слова: українські громадські організації, Галичина, соціальна опіка над молоддю, міжвоєнний період.

Постановка проблеми. Соціальна опіка над дітьми й молоддю - одне з важливих завдань держави. Однак за певних історичних умов, зокрема за міжвоєнної доби перебування Галичини в складі Польщі, ці функції були змушені брати на себе й різного роду громадські інституції, позаяк владні структури не приділяли означеній проблемі належної уваги та проводили дискримінаційну політику проти українства.

Сказане визначає актуальність і практичну значущість заявленої в назві статті теми. Розбудова громадянського суспільства в сучасній Україні зумовлює зростання ролі й значення різних громадських асоціацій у допомозі найменш соціально захищеним верствам населення, зокрема дітям і молоді. Ідеться про опіку над безпритульними, поліпшення можливостей для відпочинку й оздоровлення в літній час та вдосконалення системи позашкільного виховання загалом. Гадаємо, цікавим і корисним у цьому відношенні можуть бути досвід і практика діяльності національних громадських організацій Галичини в 20-30-х роках ХХ ст.

Стан дослідження проблеми. У сучасному науковому просторі цю проблему вивчають переваж-

но історики педагогіки (Т. Завгородня, Н. Лисенко, Д.-К. Мажець, Б. Ступарик та ін.), які акцентують увагу на її педагогічно-дидактичних аспектах. Тому, вважаємо, наріла потреба осмислення зазначеної теми під кутом усього комплексу суспільно-політичних чинників, що зумовлювали прагнення та дії української суспільності забезпечити належну опіку й виховання зростаючому поколінню за умов, коли цілеспрямовано обмежувалися національно-культурні пріоритети розвитку. Підстави для цього дає широка база маловідомих джерел, зокрема архівних документів і матеріалів періодичної преси та ін.

Мета дослідження - розкрити зміст, форми, засоби соціальної опіки над молодшою генерацією галицьких українців за міжвоєнного періоду ХХ сторіччя, здійснюваної різнопрофільними масовими, станово-професійними, спеціальними громадськими інституціями, які при цьому спиралися на допомогу греко-католицької церкви та фінансово-комерційних установ.

Виклад основного матеріалу. В уявленні української суспільності Галичини міжвоєнного періоду все, що стосувалося справи приватної освіти, виховання й соціальної опіки над дітьми й молод-

№ 8 (99) листопад 2009 р.

дю, перебувало у віданні Українського педагогічного товариства (УПТ) "Рідна школа". Однак, згідно зі статутом, справа "соціальної опіки" не належала до його компетенції як окремих самостійний напрям діяльності, тобто вона не могла поширюватися за межі його навчальних закладів. Тому, не відмовляючись від участі в розв'язанні проблеми, щоб не наражатися на утиски з боку польської влади та задля налагодження ефективної діяльності в цьому напрямі, керівництво "Рідної школи" стало "відбрунковувати" від себе інституції відповідного спрямування. Водночас потребу їхньої появи диктували й самі соціально-економічні та національно-політичні обставини.

Сказане передовсім стосується Українського крайового товариства охорони дітей і опіки над молоддю (УКТОДОМ). Про його виникнення оголосили на жовтневих установчих зборах 1917 року, а в березні 1918 р. австрійське намісництво затвердило статут товариства, що передбачав діяльність у напрямі забезпечення різних форм опіки та виховання молоді, насамперед сиріт і вихідців із малозабезпечених сімей [21]. До речі, в основу праці УКТОДОМ поклали модель напівдержавної австрійської інституції з ідентичними завданнями.

Українська громадськість із певною пересторогою зустріла появу УКТОДОМ, уважаючи, що воно "дублює" УПТ, але незабаром зрозуміла його нагальну потребу та справжнє покликання. Творення крайової структури розгорнулося за безпосередньої підтримки УПТ, "Просвіти", учительських й інших організацій. Уже наприкінці 1921 р. виникло 30, а на 1929 р. - 37 повітових філій УКТОДОМ. Чисельність членів за цей час зросла з 1,3 до 2,5 тис. осіб, причому більшість із них мали статус "добродіїв" чи "колективних членів", які представляли різні національні інституції чи були меценатами. Заходи з організації гуртків товариства по селах не мали успіху, оскільки селянство не розуміло його покликання, а головне через низькі статки не могло підтримувати матеріально. Чільними організаторами й керівниками УКТОДОМ у цей час виступили такі знані діячі, як К. Малицька, Я. Пачовський, С. Федак, М. Каратницький та ін. [4; 8, арк. 3-17; 14, арк. 8-25; 23].

УКТОДОМ претендувало на статус головної світської національної інституції, що забезпечує соціальну опіку над українськими дітьми-сиротами, тому сподівалося на широку підтримку такої діяльності з боку громадськості. Між тим, цією справою також займалися товариство "Українська захоронка" й інші національні інституції, зокрема локального характеру. Провідна роль у веденні сирітських захистів (притулків - Авт.) традиційно належала чернечим чинам василіянок і служебниць. Загальнонародний характер цієї справи засвідчує постійна допомога з боку української кооперації, політичних партій та Греко-католицької церкви в особі митрополита А. Шептицького та місцевого духовенства. Як свідченням цього став перший український притулок для бездоглядних дітей у Львові, що виник за сприяння місцевих організацій у грудні 1915 р. До його закриття польською владою наприкінці 1919 р. тут перебувало 220 сиріт війни [7, с. 21-22].

Аналізуючи ситуацію, що склалася в організації дитячих притулків на початку 1920-х років, редакція часопису "Громадський вісник" (1922, 7 липня) наголошувала, що нею займаються різні світські та церковні інституції. Їхніми зусиллями було врятовано життя тисяч українських дітей, однак кожна з них

підходила до справи "зі своїх позицій", що проявлялося у відмінних підходах до виховання, у матеріальному забезпеченні, рівні соціальної опіки тощо. Це актуалізувало потребу об'єднання зусиль навколо цієї проблеми.

Найпліднішими для УКТОДОМ стали перші п'ять років діяльності. На 1927 р. воно утримувало десять сирітських притулків і п'ять "захоронок" (про які йтиметься далі), де загалом перебувало понад 600 дітей. Відкриті товариством дві "порадні матерів" щороку обслуговували 900 сімей. З улаштованих у різних місцевостях "американських кухонь" користали не лише безпритульні діти, а й дорослі. На пропозицію Міністерства праці товариство взяло на себе опіку над тисячами дітей українських репатріантів. Широку підтримку знаходили й інші влаштовані ним благодійницькі акції для сиріт і найбідніших верств населення [4; 14, арк. 8-25; 23].

На 1923 р. бюджет УКТОДОМ сягнув лише 586 тис. польських марок (п. м.), що за умов тодішньої інфляції становило мізерну суму. Вона повністю покривалася за рахунок громадських пожертв, які через повоєнне зубожіння не могли бути значними. Тоді за прикладом інших європейських народів у середині 1920-х років стали впроваджувати в Галичині практику повсюдного улаштування "тижнів" і "днів" української дитини. Підставою для цього стали ухвалені в лютому 1923 р. Міжнародним союзом допомоги дітям "Женевські декларації", що визначали права і принципи їх соціального захисту. Найуспішніше цю акцію провели 1925 р. завдяки рекламній кампанії в пресі та підтримці української кооперації, зокрема однієї з її найбільших установ "Дністра" [18]. Відтак до УКТОДОМ стала надходити матеріальна допомога з еміграції, яку часто передавали через інші інституції. За підтримки парафіяльного духовенства в церквах улаштовували спеціальні збірки "на безпритульних дітей". До їхнього проведення заохочував особистий приклад А. Шептицького, який неодноразово жертвував на користь товариства значні суми грошей. Завдяки цьому й державним щорічним дотаціям (сягали від 2,7 до 4,3 тис. зл.) у 1925-1927 рр. бюджет товариства коливалися в межах 27-34 тис. зл., що забезпечувало більш-менш стабільну діяльність [4; 8, арк. 42-78; 23].

Акція "паціфікації" 1930 р., спрямована проти національних установ українців, безпосередньо не зачепила організаційної структури УКТОДОМ, але відразу після неї товариство зазнало болячого удару, що зумовлювалося двома взаємопов'язаними причинами. По-перше, під його патронатом діяла українська скаутська організація "Пласт", яку у вересні 1930 р. заборонили за "антидержавну діяльність". По-друге, УКТОДОМ складало реальну конкуренцію ідентичним польським громадським асоціаціям і напівдержавним установам, які, одержуючи чималі дотації, провадили курс на денационалізацію дітей і молоді нацменшин.

У 1930-х роках товариство зберігало свою мережу в краї, однак у його діяльності поглиблювалися кризові застійні явища. На 1937 р. воно мало 1,2 тис. членів та 25 філій, більшість із яких існували формально [8, арк. 8-11, 17]. Брак коштів на функціонування закладів УКТОДОМ ставав дедалі відчутнішим. Вони становили конкуренцію аналогічним державним і польським інституціям, тому влада послала курс на обмеження субсидій, тим паче, що виховання в них поводилося в національному дусі. За 1934-1937 рр. державні дотації зменшилися з 3,4

тис. до 281 зл., а борги зросли до 10,6 тис. зл. при загальному бюджеті в 39 тис. зл. та вартості майна у 33,4 тис. зл. [8, арк. 25].

За таких обставин на початку 1930-х років діти з 11 притулків УКТОДОМ почали переводитися до державних закладів, але на 1937 р. воно зберегло за собою дев'ять захоронок, дві бурси, дев'ять вакаційних осель (про що мова піде далі) та "порадню для матерів" і молочну кухню. Вони забезпечували систематичну опіку 1470 дітей, а періодично, здебільшого в літній час, у закладах товариства перебувало ще 250 малюків. Причини такого становища слід шукати не лише в утисках влади, а й у внутрішніх прорахунках. Майже всі заклади УКТОДОМ діяли у Львові, тож його керівництво фактично проводило курс на "перекачування" коштів з провінції на їхню користь. Тому чимало місцевих філій існували формально, занепадали. Звіти показують, що лише окремі з них проводили системну роботу, як-от: філія в Станіславі, що вела дитячий садок, у Дрогобичі - улаштовувала курси для провідниць дитячих садків та ін. Більшість із них не мали власних закладів, тож обмежувалися спорадичними заходами з надання допомоги сиротам, бідним дітям і шкільній молоді тощо [8, арк. 8-11].

Більшу життєздатність й ефективність суспільної опіки дітей виявляли локальні інституції, що вирішували такі завдання на рівні окремих місцевостей, здебільшого повітових міст. Це явище цілком зрозуміле, адже вони несли відповідальність перед місцевою громадою, яка завжди більш охоче підтримувала "свої" "видимі" інституції, аніж загальнокрайові установи, що видавалися "далекими" й часто доволі абстрактними. За таких умов крайові та місцеві організації з однаковими завданнями часто дублювали діяльність, що призводило до непорозуміння і суперечностей між ними.

Означені тенденції і явища виразно (й типово) ілюструє ситуація, що склалася в Перемишлі. У 1932 р. тут виникло статутне товариство "Кружок родичів", яке за підтримки місцевого проводу та дирекції української гімназії розгорнуло діяльність із надання моральної та матеріальної допомоги її учням. Завдяки цьому в закладі на 1936 р. з'явилися нові секції й курси культурологічного спрямування, поліпшилося харчування, збільшилися обсяги матеріальної підтримки дітям із незаможних сімей [5, с. 3-200]. Однак через претензії на державні субсидії та громадські пожертви дійшло до гострих суперечностей із діючими в місті раніше товариствами "Дешева кухня" і "Сирітський захист", між якими своєю чергою тривав судовий процес через майнові справи. Не могли дійти згоди і з товариством Бурса ім. св. о. Николая, яке також багато років забезпечувало помешканням й опікою українських учнів перемишльських навчальних закладів [5, с. 202-220]. Маємо інші подібні факти, коли такого роду суперечності призводили до розколу цілих громад та занепаду національних інституцій.

Успішно розвивалися локальні організації благодійницького спрямування, які користувалися як патронатом авторитетних діячів, так і підтримкою громадськості всієї Галичини. Найвідомішим з-поміж них стало статутне товариство під назвою "Захист ім. Митрополита Андрея гр. Шептицького для сиріт", що постало в січні 1918 р. у Львові. Його офіційними засновниками виступили єпископи Г. Хомишин, Й. Коциловський, Т. Войнаровський та знані гро-

мадсько-політичні діячі С. Федак, К. Студинський й інші. Основу діяльності "Захисту" склав "почесний дар Митрополита", який заснував фонд свого імені з нагоди повернення з російського полону. У роки галопуючої інфляції на користь закладу придбали значне нерухоме майно: 3870 моргів лісу в Богородчанському повіті; 232 морги землі у Зарваниці; будинки в Корчині й інших місцевостях. З доходу від їхньої оренди в 1920-30-х роках "Захист" утримував 120-150 дітей, а також виділялося по 25-60 стипендій на навчання сиріт у народних і середніх школах [7].

Українські громадські організації Галичини започаткували створення системи приватного дошкілля. Значущість цієї проблеми проявляється у двох аспектах: національному - такого роду заклади запобігали деетнізації і сприяли патріотичному вихованню дітей; соціальному - забезпечували надійний нагляд, що сприяло поліпшенню їхнього здоров'я і соціологізації, зменшувало дитячий травматизм і кількість пожеж від рук малолітніх паліїв тощо. За часів Австрії ця справа перебувала в зародковому стані. Про її значущість за міжвоєнного періоду свідчить той факт, що наприкінці 1930-х років у Польщі існувало 1660 державних дошкільних закладів для 83 тис. дітей, з них 183 заклади діяли на "кресах" для 6,8 тис. малюків. Однак тільки 15 "дошкіль" були українськими [15].

Водночас урядова політика всліяко обмежувала розвиток українських приватних дошкільних й інших закладів соціальної опіки над молоддю, які могли організовувати такі громадські товариства, як "Українська захоронка", УКТОДОМ, "Рідна школа", "Товариство вакаційних осель" та ін. Після "пацифікації" в урядовому бюджеті 1931 року на їх розвиток не передбачалося жодного злотого, хоча загалом на суспільну опіку над молоддю виділялося 9 млн зл. [13].

На розвиток дошкільного виховання спрямовували зусилля УПТ "Рідна школа" й жіночі організації за активної допомоги "Просвіти", молодіжних й інших громадських товариств, а також кооперативних і фінансових установ. Водночас створювалися спеціальні громадські інституції загальнокрайового та локального характеру. Перші представляє "Руська захоронка". Почин до її створення дало "віче" (рада) 1 вересня 1891 р. у Стрию. Його учасники запропонували використати західноєвропейські організаційно-виховні моделі, зокрема досвід німецького педагога Ф. Фребеля (уперше запропонував наукову концепцію дошкільного виховання) для створення ідентичних закладів у Галичині. Виконуючи його ухвалу, відома письменниця Н. Кобринська і священник К. Сілецький 1892 р. заснували першу т. зв. захоронку (цілорічний дитячий садок) у с. Жужелі на Львівщині [9]. Спираючись на поступове жіноцтво, у січні 1901 р. ці діячі заснували товариство "Руська захоронка", яке через мережу дошкілля мало здійснювати соціальну опіку й національно-патріотичне виховання дітей. Перед війною воно мало 250 членів. У 1910-1913 рр. "Руська захоронка" утримувала чотири, а УПТ - 13 захоронок [9].

Відтак товариство вже під назвою "Українська захоронка" відновили в травні 1924 р., коли затвердили його статут, який окреслював ті ж завдання, форми й методи діяльності, що й за довоєнного періоду. За головування спершу О. Гординської, згодом С. Ракової на початок 1930-х років воно досягло найбільшої чисельності - 475 членів - та найвищого

піднесення діяльності. Воно не засновувало місцевих осередків, але поширювало працю на територію всієї Галичини. Цікаво, що в так би мовити "публічних" (уміщуваних в українській пресі) звітах про працю "Української захоронки" вказувалося, що головним (і єдиним) джерелом її функціонування були збірки по церквах, членські внески та місячні оплати батьків. Між тим, вона щороку одержувала субсидії від львівського магістрату в розмірі від 4 до 7,5 тис. зл., що становило значну частину надходжень до бюджету, який за означений період зріс із 10,5 до 25,7 тис. зл. [3; 12; 19; 22].

У міжвоєнний період "Рідна школа" зосередила головні ресурси на розбудові українського приватного шкільництва. Це змусило таким чином розділити сфери впливів у царині дошкілля: УПТ здійснювало підготовку кадрів та педагогічно-дидактичне керівництво процесом виховання; "Українська захоронка" - матеріальне забезпечення дошкільних закладів (приміщення, обслуговуючий персонал, харчування, опалення тощо). Згідно з виробленими ними концептуальними засадами, дошкілля мало стати "всенародною справою", готуючи "національний ґрунт" для формування молодшої генерації українства. У "внутрішньому" улаштуванні захоронки ухил робився на належне "доживлення" й опіку дітей. Вони мали давати не лише "приємні заняття", а й основи деяких знань, розвивати духовні сили дітей [20]. Великі сподівання в розробці організаційно-методичних засад дошкільної опіки й виховання покладалися на фаховий часопис, який з'явився лише в березні 1938 р. під назвою "Українське дошкілля".

Зусиллями громадських товариств був зроблений значний поступ у поліпшенні соціальної опіки над українськими дітьми у віці 4-7 років, хоча масштабні плани в цій царині залишилися нездійсненими через матеріальні труднощі та владні утиски.

Виконуючи взяті зобов'язання, "Рідна школа" відкрила Захоронкарську семінарію, яку після дворічної роботи ліквідувала шкільна влада у вересні 1936 року [17, с. 12-13]. Відтак фахову підготовку вихователюк продовжували здійснювати на т. зв. фребелівських курсах. Відчуваючи суспільний попит на такі заклади, з 1925 р. УПТ почала влаштовувати власні захоронки (також називалися "світлиці"). Уже наступного року їхня кількість зросла до 13 (із них сім у Львові), а кількість дітей у них - до 500. У 1930-х роках функціонувало 8-10 "рівношкільних" захоронок для 200-450 дітей переважно з бідних сімей. Стабільно діяли такі (одні з кращих) заклади у Винниках поблизу Львова, Знесінні, Раві-Руській та інших місцевостях. У захоронках УПТ особлива увага приділялася медичному нагляду та "доживлюванню" дітей, які, щоправда, відвідували їх залежно від погодних умов, здоров'я, наявності теплої одягу та інших обставин. За різного часу на їхнє утримання "Рідна школа" виділяла від 3 до 7,6 тис. зл., що на 30-50 % покривало загальні витрати, а решту оплачували батьки [17, с. 103; 6, с. 411-412].

Товариство "Українська захоронка" у 1925-1938 рр. забезпечувало функціонування шести-дев'яти таких закладів для 320-480 дітей, 40 % із яких утримувалися безкоштовно. Окрім того, у різний час воно утримувало дві-п'ять харчевень, у яких, наприклад, лише 1934 р. видали 40 тис. безкоштовних обідів [12]. Еволюцію дошкільних закладів товариства виражають дві тенденції. Перша проявляється в посиленні уваги до національно-патріотичного вихован-

ня, хоча соціально-побутові проблеми завжди були пріоритетними. Друга полягає в розширенні функцій захоронки, які починали виконувати роль захистів (притулків) для сиріт, що мешкали в них постійно. До цього спонукали потреби окремих міських громад та діючі в них благодійницькі інституції, які не мали належного організаційно-методичного ресурсу й правового статусу для опіки над цією категорією дітей, але надавали їм усіяку матеріальну й моральну допомогу. Активну участь в утриманні "захоронки-притулків" брали місцеві жіночі організації та меценати, громадські діячі.

Зазначені тенденції і явища типово й виразно проявилися в Стрию, де на околицях діяли дві захоронки і сирітський захист. Утримувані громадою міста ці заклади перетворилися ніби на її "повноправних членів". Крім "Української захоронки", ними опікувалися сестри служебниці, Товариство українських жінок (з 1932 р. "Союзу українок"), Марійське товариство пань, Міщанська бесіда та спеціально створене статутне товариство Батьківський комітет. На користь захоронки і притулків постійно проводилися збори пожертв у церквах та в інших публічних місцях, а їхні вихованці поповнювали бюджети своїх закладів завдяки виступам на різних імпрезах. Після війни вони стали першими, а згодом складала чималу частину учнів місцевих українських приватних закладів - народної школи, учительської семінарії, гімназії [11; 16; 24].

Вивчення цієї проблеми показує, що тривале стабільне функціонування захоронки і притулків у певних місцевостях часто завдячувало ентузіазму окремих діячів. У тому ж Стрию яскравим прикладом цього слугує жертвна праця О. Бачинської - провідниці жіноцтва, яка впродовж чотирьох десятиріч незмінно керувала українським захистом, організувала дитячі садки в повіті, курси "учительок дошкілля" тощо [11, с. 22-24; 16]. Заснованою 1912 р. у Терехівці захоронкою на основі "фондації" о. І. Залуцького (складалася з будинку й готівки на суму 60 тис. кр.) упродовж 30 років керував о. С. Мохнацький за допомогою товариства "Українська захоронка". Вона функціонувала як звичайний дитячий садочок і як притулок, де разом виховувалося 25-40 дітей, з-поміж яких були сироти. Заклад часто перебував на межі банкрутства, тож задля порятунку запровадили практику поїздок дітей селами з мистецькими виставами, за що їх обдаровували харчами й грошима [10].

Такий же характер мали два - дівчачий і хлоп'ячий - захоронки-захисти в Дрогобичі, при яких існували вакаційна оселя і дитячий санаторій. Їх формальними опікунами виступали товариство "Українська захоронка" і "Бориславська християнська громада", а фактично вони функціонували завдяки зусиллям кількох ентузіастів і меценатів. Цікаві спогади передають складні взаємини й морально-психологічний клімат у таких закладах, зокрема пов'язані з їхнім переходом від сестер василіянок і служебниць під управу світських вихователів тощо [1].

Обмежені рамки статті не дозволяють докладніше зупинитися на ролі громадських товариств у розвитку літніх приватних дитячих садків, на діяльності спеціалізованих інституцій ("Товариство вакаційних осель" та ін.) з організації літнього відпочинку, на праці громадських асоціацій щодо забезпечення функціонування бурс (гуртожитків) для сільської молоді, яка навчалася в містах, та ін.

Висновок

Виконаний аналіз засвідчує масштабність, розмаїття форм і засобів соціальної опіки над молоддю, яку проводили різнотипні українські об'єднання в Галичині у міжвоєнний період. При цьому вона загально здійснювалася не за підтримки, а всупереч перешкодам із боку офіційних владних структур і польських громадських інституцій відповідного спрямування, які прагнули використати систему дошкільних і позашкільних закладів як потужний засіб колонізації української молоді. Із цієї причини постійно скорочувалися обсяги державних дотацій українським громадським організаціям, які були змушені перебудовувати працю на засадах "національної автаркії" й дедалі узалежнювалися від добродійності громадськості й окремих меценатів. Розвитку закладів соціальної опіки молоді була притаманна така риса, як "містечковість", що полягала в зосередженні громадських зусиль і ресурсів на утриманні "своїх", "місцевих" закладів, вихованці яких брали активну участь у життєдіяльності місцевих громад.

Отже, за складних міжвоєнних умов панування польського політичного режиму в Галичині українська громадськість власними силами прагнула створити систему приватних закладів для соціальної опіки й національного виховання дітей і молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гавришук С. "Українська Захоронка" / С. Гавришук // Дрогобиччина - земля Івана Франка. НТШ. Український архів. - Т. XXV. - [гол. ред. кол. Лука Луців]. - Нью-Йорк - Париж - Сідней - Торонто, 1973. - С. 480-484.
2. Дані про кількість гуртків, дитячих садків, шкіл, гімназій та членів товариства (1914 р.) // Центральний державний історичний архів (далі ЦДІА) України м. Львів. - 206, оп. 1. - спр. 34. - 1 арк.
3. Загальний З'їзд Товариства "Українська Захоронка" // Діло. - 1925. - 16 січня.
4. Загальні Збори Українського крайового товариства охорони дітей і опіки над молоддю // Діло. - 1929. - 9 червня.
5. Звідомлення Виділу "Кружка Родичів" при Державній Гімназії з української мови навчання в Перемишлі за шкільний рік 1935-1936. - Перемишль, 1936. - 225 с.
6. Звідомлення з діяльності "Рідної школи" за 1937/38 рр. // Рідна Школа. - 1938. - Ч. 23-24. - С. 353-415.
7. Звіт з діяльності Ради Товариства "Захист ім. Митрополита Андрея гр. Шептицького для сиріт" у Львові. За перше 20-ліття. 1918-1938. - Львів, 1938. - 28 с.

8. Звіт про діяльність. 1934-1937 // ЦДІА. - ф. 321. - оп. 1. - спр. 6. - 24 арк.
9. Малицька К. В ювілейне свято Української Захоронки / К. Малицька // В 25 роковини Української Захоронки. - Львів : Українська захоронка, 1937. - С. 4-14.
10. Мохнацька Н. Українська Захоронка в Теревовлі / Н. Мохнацька // Теревовлянська земля. Історико-мемуарний збірник : [ред. кол. Іван Винницький (голова) та ін.]. - Нью-Йорк - Париж - Сідней - Торонто : НТШ. Український архів, 1968. - С. 305-310.
11. Пеленська І. Наше організоване жіноцтво / І. Пеленська // Стрийщина. Історико-мемуарний збірник. - Український архів. - Т. XLIX. - Нью-Йорк - Торонто - Париж - Сідней : Комітет Стрийщини, 1990. - Т. I. - 634 ; - Т. II. - С. 390-404.
12. Праця в Товаристві "Українська Захоронка" // Рідна школа. - 1934. - Ч. 13-14. - С. 196-198.
13. Протиукраїнська соціальна політика // Діло. - 1931. - 28 січня.
14. Протоколи загальних зборів Головної ради і відділу. 1920-1939 рр. // ЦДІА. - ф. 321. - оп. 1. - спр. 2. - 193 арк.
15. Рідна школа. - 1939. - Ч. 12. - С. 200.
16. Сінгалевич Тер-Карпетян В. "Рідна школа" Стрий-Лани / В. Сінгалевич Тер-Карпетян // Стрийщина. Історико-мемуарний збірник. - Український архів. - Т. XLIX. - Нью-Йорк - Торонто - Париж - Сідней : Комітет Стрийщини, 1990. - Т. I. - С. 382-386.
17. Стан і діяльність Рідної школи 1936-1937. Річне звідомлення Головної Управи за час від 1. IX. 1936 по 31. VIII. 1937. - Львів, 1938. - 162 с.
18. Тиждень Української Дитини // Діло. - 1925. - 7 травня.
19. Товариство "Українська Захоронка" // Діло. - 1931. - 19 лютого.
20. Товариство "Українська Захоронка" - піонер українського дошкільного виховання // Українське дошкільня. - 1938. - Ч. 1. - С. 2-4.
21. Українське Краєве Товариство Охорони Дітей і Опіки над Молодіжжю (Львів). Статут. - Львів : Українське Краєве Товариство Охорони Дітей і Опіки над Молодіжжю, 1923. - 15 с.
22. "Українська Захоронка" у Львові // Діло. - 1933. - 24 червня.
23. Українське крайове товариство охорони дітей і опіки над молоддю у Львові // Діло. - 1928. - 11 червня.
24. Цісик Є. Захоронка на Шумлянщині / Є. Цісик // Стрийщина. Історико-мемуарний збірник. - Український архів. - Т. XLIX. - Нью-Йорк - Торонто - Париж - Сідней : Комітет Стрийщини, 1990. - Т. I. - 634 ; - Т. II. - С. 282-386.

N. Fedorak

A ROLE OF PUBLIC OF GALYCHYNA IS IN SOCIAL DEFENCE OF UKRAINIAN YOUNG PEOPLE (20–30th XX century)

The problem of social tutelage over the children and youth Ukrainian public organizations activity in Galychyna of 20-30th years of XXth century is researched, the forms, methods and means are revealed, the historical experience is summed up in the article. It is showed that this task was executed by different institutions during the interwar period difficult historical conditions of region, which was the form part of Poland, because proper attention was not paid to this sphere by power structures, they carried out the discriminative policy contrary to Ukrainians.

Key words: *Ukrainian public organizations, Galychyna, social tutelage over the youth, interwar period.*

© Н. Федорак

Надійшла до редакції 16.09.2009

№ 8 (99) листопад 2009 р.